

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบซินคิเคท

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการสอนแบบซินคิเคท

2.1.2 ความหมายของการสอนแบบซินคิเคท

2.1.3 ขั้นตอนของการสอนแบบซินคิเคท

2.1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบซินคิเคท

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา

2.2.1 คุณค่าของวิชาสังคมศึกษา

2.2.2 ทักษะการสอนวิชาสังคมศึกษา

2.2.3 จุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา

2.2.4 จุดประสงค์วิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช

2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2.2.5 การสอนสังคมศึกษาแนวใหม่

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

2.3.1 ความหมายของพฤติกรรม

2.3.2 ความหมายของกลุ่ม

2.3.3 ความหมายของการทำงานกลุ่ม

2.3.4 ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

2.3.5 รูปแบบการทำงานกลุ่ม

2.3.6 องค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

2.3.7 ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

2.3.8 แนวทางการฝึกฝนการทำงานกลุ่ม

2.3.9 ประโยชน์ของการทำงานกลุ่ม

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้

- 2.4.1 ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้
- 2.4.2 ความหมายของการจำ
- 2.4.3 ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้และจดจำ
- 2.4.4 ระบบความจำ
- 2.4.5 ประเภทของความจำ
- 2.4.6 การปลูกฝังหรือส่งเสริมให้เด็กมีความจำดี
- 2.4.7 สภาพที่ช่วยให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้
- 2.4.8 การวัดความคงทนในการเรียนรู้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบซินดิเคต
- 2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
- 2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบซินดิเคต

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของการสอนแบบซินดิเคต

วิธีสอนแบบซินดิเคต (Syndicate) เป็นการสอนซึ่งวิวัฒนาการมาจากวิธีการประชุมของ กองทัพบกอังกฤษซึ่งใช้ประมุขนายทหารชั้นผู้ใหญ่และในปี พ.ศ. 2489 กลุ่มเจ้าของโรงงาน อุตสาหกรรมอังกฤษได้เข้าร่วมกันจัดตั้งสถาบันการอบรมขึ้น เพื่อมาตรฐานการบริหาร อุตสาหกรรมอังกฤษ ซึ่งต่อมาเรียกว่าวิทยาลัยการบริหารของประเทศอังกฤษ โดยใช้วิธีการ ประชุมของกองทัพบกอังกฤษเป็นหลักสำคัญ สำหรับการประชุมแบบซินดิเคตในประเทศไทย นั้นได้เริ่มที่สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์โดยใช้กับผู้เข้าอบรมของสำนักฝึกอบรม สำหรับการนำ วิธีการแบบซินดิเคตมาใช้ในการเรียนการสอนนี้ได้เริ่มที่หน่วยงานพัฒนาคณาจารย์ของจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชร สันศิริ ได้นำมาแพร่หลายที่มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ถัดดา สีลา น้อย, 2530)

2.1.2 ความหมายของการสอนแบบซินดิเคต

ถัดดา สีลา น้อย (2530) ได้ให้ความหมายของการสอนแบบซินดิเคตไว้ว่าการสอนแบบ ซินดิเคตเป็นการสอนวิธีหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักการปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหา มุ่งให้ผู้เรียน ทำงานเป็นกลุ่มยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและช่วยสร้าง

สัมพันธภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนครูเป็นเพียงผู้แนะแนวทาง และวิจิตร สีนศิริ (2521) ให้ความสำคัญของการสอนแบบซินดิเคตไว้ว่า การสอนแบบซินดิเคตเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนประมาณ 30 คน ผู้สอนจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยเรียกว่า “Subgroups หรือ Syndicates” สมาชิกของกลุ่มนี้จะมีประมาณ 4 - 6 คน

สรุปก็คือการสอนแบบซินดิเคตเป็นการสอนที่ยึดระบบกลุ่มที่แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 4-6 คนที่ช่วยกันทำงานอย่างมีระบบ

2.1.3 ขั้นตอนของการสอนแบบซินดิเคต

2.1.3.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย 4 - 5 กลุ่มให้แต่ละกลุ่มมีสมาชิกประมาณ 4 - 6 คน

2.1.3.2 ครูมอบหมายงานชิ้นหนึ่งให้แก่กลุ่มและสมาชิกในกลุ่มจะทำงานร่วมกัน ซึ่งจะประกอบด้วย

- 1) บัตรคำสั่งในการปฏิบัติ
- 2) กรณีตัวอย่างหรือปัญหา
- 3) เอกสารค้นคว้าที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มอ่านเพื่อศึกษาเป็นแนวทางหาคำตอบ ซึ่งจะต้องมีเพียงพอสำหรับสมาชิก เมื่อสมาชิกแต่ละคนได้รับแล้วจะต้องอ่านและสรุปประเด็นหาคำตอบออกมาให้ได้

4) ครูให้หนังสือหรือเอกสารที่ใช้ในการค้นคว้าเพื่อหาคำตอบในหัวข้อที่ให้ไป แต่จะต้องแบ่งลงไปให้ชัดเจนว่าเป็นตอนใดหน้าไหนถึงหน้าไหนของหนังสือเล่มใด

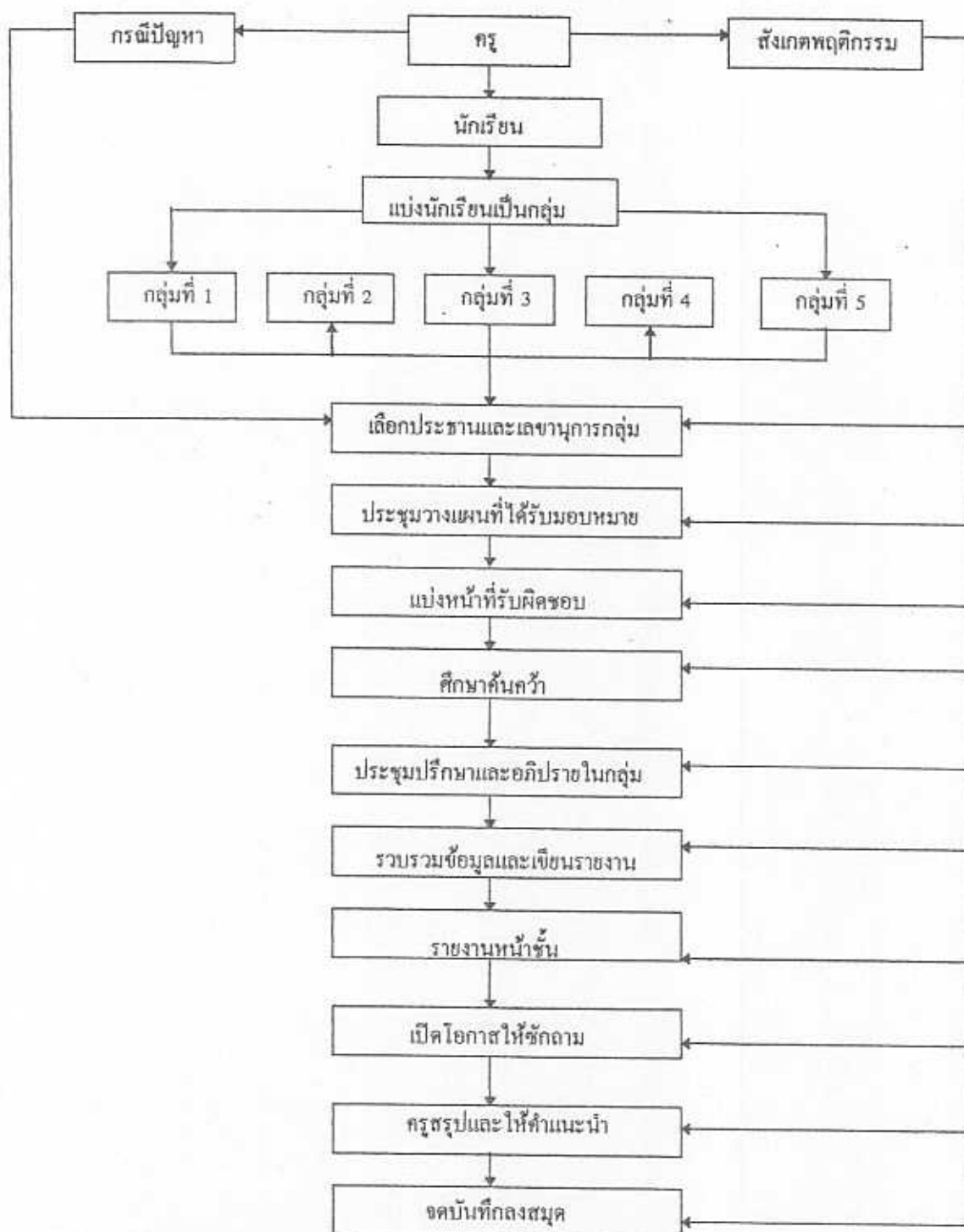
2.1.3.3 เมื่อผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้รับเอกสารอ้างอิงหรือหนังสือแล้ว สมาชิกของแต่ละกลุ่มจะต้องศึกษาค้นคว้าร่วมกัน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเขียนรายงานออกมาอย่างน้อย 1 ฉบับ

2.1.3.4 ให้ผู้แทนของแต่ละกลุ่มเสนอรายงานในชั้นเรียน

2.1.3.5 ครูสรุปรายงานของแต่ละกลุ่มและให้คำปรึกษาแนะนำ

2.1.3.6 ครูบรรยายทั้งชั้นเพื่ออภิปรายปัญหาร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับขั้นตอนของการสอนแบบซินดิเคตที่ได้สรุปมา สามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิเพื่อให้เห็นชัดเจนได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะและขั้นตอนในการสอนแบบซินคิเคท (ลัดดา ศีลาน้อย, 2530)

2.1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบซินคิเคท

ทวีป อภิสิต (2522) ได้กล่าวถึงประโยชน์จากการสอนแบบซินคิเคท สรุปได้ดังนี้

1. ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีสิทธิในการอภิปรายเท่ากัน
2. ส่งเสริมทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนรู้จักร่วมมือแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และพิจารณาปัญหาด้วยความรอบคอบและมีเหตุผล
3. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ
4. ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักใช้แหล่งวิชาให้เกิดประโยชน์ เช่น ทักษะในการใช้ห้องสมุด
5. ผู้สอนไม่ผูกขาดในฐานะผู้รู้แต่เพียงผู้เดียว แต่มีบทบาทช่วยเหลืออธิบายแนะนำและยังช่วยให้ครุลดเวลาพูดในขณะที่สอนอีกด้วย
6. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหาและมีความคิดกว้างขวางในเชิงสหวิทยาการ
7. ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้อากันและกัน
8. ผู้สอนมีโอกาสได้รับข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ว่าการสอนของครูและการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างไร ทำให้เข้าใจปัญหาการเรียนของผู้เรียนได้ดีขึ้น
9. นักเรียนไม่เบื่อหน่ายเพราะมีกิจกรรมให้นักเรียนทำหลายอย่างตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถ
10. สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่สำคัญในการสร้างคนให้เป็นพลเมืองดีของสังคม หลักการที่สำคัญของวิชานี้คือการสร้างความเข้าใจและซาบซึ้งต่อมรดกประชาธิปไตยเป็นประการแรก ประการที่สองเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดและวิธีการศึกษาที่จะเข้าใจความสัมพันธ์ของมนุษย์และการจัดการกับสถานการณ์หรือปัญหาในสังคม ประการที่สามเพื่อพัฒนาทักษะความคิดอย่างไตร่ตรองมีความสามารถในการวิเคราะห์สังคม การเข้าร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เป็นการปรับปรุงสถานภาพของมนุษย์ให้ดีขึ้น (บุญนาค ตีวกุล, 2532) วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญไม่เพียงแต่สอนให้ผู้เรียนได้รู้จักแก้ปัญหาวิธีแก้ปัญหา แต่ยังให้ความรู้ความคิดแบบสืบสวนสอบสวน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและช่วยส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็จะช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับ

ผู้เรียนจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันได้อีกทางหนึ่งด้วย Preston และ Herman (อ้างใน วารี นิระจิตร, 2530)

2.2.1 คุณค่าของวิชาสังคมศึกษา

คุณค่าของวิชาสังคมศึกษาก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมเป็นสำคัญ หากจะชี้ให้เห็นคุณค่าของวิชาสังคมศึกษาที่อาจสำคัญได้ดังนี้ (หทัย ต้นหยง, 2525)

2.2.1.1 ช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ชีวิตในทางสร้างสรรค์ ประสบการณ์ย่อมประกอบด้วยความรู้ทัศนคติและทักษะ ซึ่งผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองพัฒนาสังคมปรับตัวเข้ากับสถานะของสังคมได้เป็นอย่างดี

2.2.1.2 ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งต่อสังคมมนุษย์ สังคมมนุษย์ย่อมมีองค์กรและระบบความสัมพันธ์ซับซ้อน ความเข้าใจสังคมย่อมเป็นทางให้เกิดความร่วมมือสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

2.2.1.3 ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงบทบาทในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและแนบเนียนสอดคล้องกับค่านิยมในสังคม บุคคลย่อมต้องมีบทบาทและภาระหน้าที่ในสังคมนับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต โดยชีวิตกิจวัตรประจำวันมนุษย์จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคมทุกวันนี้ย่อมเกิดจากพฤติกรรมอันผิดปกติหรือที่เรียกว่า สังคมพิการ (Social Disorder) ก็เพราะมนุษย์ไม่เคารพในระเบียบของสังคมประพฤติดิตเพี้ยนจากค่านิยมของสังคม สังคมศึกษาย่อมยังประโยชน์ในเรื่องนี้

2.2.1.4 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปทัสถานทางสังคม (Social Norm) และสามารถปฏิบัติตามปทัสถานนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ปทัสถานทางสังคมย่อมแสดงออกได้ในทางระเบียบ ข้อบังคับ แนวปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้นๆ

2.2.1.5 ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดทัศนคติ และหลักการที่จะแก้ปัญหาของสังคมด้วยหลักแห่งปัญญา (Method of Intelligence) และหลักเหตุผลโดยปราศจากซึ่งนิสัยอคติ โง่ ทุจริต มัวเมา มีโมหะโทสะ โศคร้ายทารุณและขาดมนุษยธรรม

2.2.1.6 ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติและทักษะนิสัยที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยวิถีทางแห่งหลักประชาธิปไตยหลักประชาธิปไตยนั้นหมายถึงปทัสถานทางสังคมที่เกิดขึ้นจากน้ำใจของบุคคลหรือสมาชิกของสังคมที่จะเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกันคือ

1) เคารพในความเป็นเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกัน เห็นคุณค่าแห่งความเป็นคน คุณค่าของชีวิต ไม่ทำร้ายเบียดเบียนซึ่งกันและกัน น้ำใจดังกล่าวเป็นที่ตั้งแห่งการระบธรรม

2) เอื้อเพื่อเกื้อกูลแบ่งปัน มีเมตตาธรรมที่จะเห็นผู้อื่นมีความสุขเสมอคนสามารถร่วมมือร่วมใจกันประกอบกิจการงานต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าประสงค์และก่อประโยชน์สุขขึ้นในสังคม นำใจดังกล่าวเป็นที่ตั้งแห่งสามัคคีธรรม

3) ใช้หลักแห่งปัญญาและเหตุผลเป็นเครื่องแก้ปัญหาและตัดสินใจในกิจการใด มีความมั่นคงในคุณธรรมเคารพต่อหลักแห่งคุณธรรม ปทัสถานทางสังคมและค่านิยมในสังคม นำใจดังกล่าวนี้เป็นที่ตั้งแห่งปัญญาธรรม

2.2.2 ทักษะในการสอนสังคมศึกษา

สุนทร สุนันทชัย (2514) ได้กล่าวถึงทักษะที่จะเป็นจะต้องให้ผู้เรียนได้มีดังต่อไปนี้

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น เช่นทักษะในการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

2 ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Social Studies Skill) เป็นทักษะในการค้นหาความรู้ เช่นทักษะในการรวบรวมข้อมูล การอ่านแผนที่และการรายงานเป็นต้น

3. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่นทักษะในการวางแผน ทักษะในการเป็นผู้นำ

4. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การคิดวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นต้น

ประนอม เฉลชัย (2531) ได้กล่าวว่าทักษะที่ควรได้รับการฝึกฝนในวิชาสังคมศึกษา (Social Studies Skill) นั้นมีอยู่หลายประการดังนี้

1. ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของสังคมศึกษา เช่นอ่านตีความ อ่านจับใจความ อ่านเพื่อเก็บความคิดรวบยอดในเรื่องที่อ่านให้มาสัมพันธ์กันได้

2. ทักษะในการคิด (Thinking Skill) คือการฝึกให้คิดอย่างมีเหตุผลรู้ว่าอะไรคือข้อเท็จจริงหรือความเห็น ซึ่งการฝึกให้มีความคิดแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้จักเลือกและรู้จักการตัดสินใจ

3. ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) คือการฝึกค้นคว้าแสวงหาข้อมูลจากการอ่าน การฟังตลอดจนการใช้หนังสือคู่มือและสารานุกรม เพื่อสรุปและนำมาเสนอโดยวิธีต่าง ๆ เขียนรายงาน เสนอรายงานปากเปล่า

4. ทักษะในการใช้แผนที่ลูกโลก (Map and Globe Skill) คือการฝึกใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้รู้จักอ่านแผนที่และการใช้ลูกโลก เข้าใจถึงอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้ง มาตรฐาน เส้นละติจูด การเข้าใจสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ในชีวิตจริงมาก

5. ทักษะในการใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนเป็นกราฟ (Graphing Skill) เพื่อให้เข้าใจ และสามารถอ่านหรือแปลความหมายจากสิ่งที่ป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบ หรือแทนคำอธิบายได้ เช่น รูปภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น

6. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) คือทักษะในการทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ เช่น รูปภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น

7. ทักษะในการเกิดความรู้ขึ้นปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะที่ลึกซึ้งกว่าการมีความรู้ปกติธรรมดา คือการเกิดทักษะในการคิดแก้ปัญหา ค้นคว้าและคิดสร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่ สามารถประดิษฐ์ในสิ่งใหม่อันเป็นประโยชน์ยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

8. ทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องสะดวกสบาย เช่นการปฏิบัติตนในสังคม มารยาททางสังคม การแต่งกาย การรู้จักคำนิยมในสังคม มีความรอบรู้กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย และความค้องการของสังคม ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมทางสังคม

2.2.3 จุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา

Jame A. Banks (อ้างถึงใน ลาวัณย์ วิทยาจุฑาภักดิ์, 2533) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์วิชาสังคมศึกษาว่า เพื่อเตรียมพลเมืองที่สามารถตัดสินใจอย่างไตร่ตรองรอบคอบ และมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของพลเมืองดีในชุมชนและประเทศของตนและในโลก จุดประสงค์นี้แยกได้เป็นเป้าหมายย่อย 4 ด้าน คือ

1. จุดประสงค์ด้านความรู้ ผู้เรียนจะต้องมีและแสวงหาความรู้และใช้ความรู้เพื่อประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบ และมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในฐานะพลเมือง ในการตัดสินใจนั้นผู้ปฏิบัติในฐานะพลเมือง (Citizen Actor) จะต้องใช้ความรู้ระดับสูง (มโนทัศน์ หลักการ และทฤษฎี) ความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์และเป็นสหวิทยาการที่ผ่านการตีความเลือกสรรและสังเคราะห์มาแล้ว

2. จุดประสงค์ด้านทักษะ จุดประสงค์ด้านทักษะมีความสำคัญมากในวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วย

ก ทักษะการคิดคือความสามารถที่จะทำความเข้าใจสรุปเป็นมโนทัศน์ (Conceptualize) การตีความหรือแปลความ การวิเคราะห์ การสรุปนัยสำคัญ การประยุกต์ความรู้ และการประเมินความรู้

ข ทักษะการสืบสอบความรู้เชิงสังคมศาสตร์ (Social Science Inquiry Skills) ทักษะนี้ประกอบด้วยความสามารถที่ตั้งคำถามที่เป็นไปได้ และสมมติฐานการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการใช้ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานและการสรุปนัยสำคัญหรือหลักการ

ค ทักษะทางวิชาการหรือทักษะการเรียนรู้ (Academic or Study Skills) ประกอบด้วยความสามารถกำหนดหรือใช้แหล่งข้อมูล การเรียบเรียงและการแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยการอ่าน การฟัง และการสังเกต การติดต่อสื่อสารปากเปล่าและด้วยการเขียน การแปลความหมายจากรูปภาพ แผนภูมิ กราฟและตาราง การสร้างตารางเวลา การจดโน้ต การทำแผนภูมิ การอ่านและการแปลความหมายแผนที่

3. จุดประสงค์ทางเจตคติและค่านิยม พลเมืองจะต้องยอมรับและยึดถือ ค่านิยมประชาธิปไตยและค่านิยมของความเป็นมนุษย์และความเสมอภาค เพื่อตัดสินใจและปฏิบัติสอดคล้องกับค่านิยมและอุดมการณ์ของชาติ (การพัฒนาความผูกพันในค่านิยมประชาธิปไตย) ด้วยการอบรมลัทธิไมใช่วิธีการที่สอดคล้องและต่อเนื่อง หลักสูตรสังคมสมัยใหม่จะต้องช่วยให้นักเรียนพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยด้วยการสอนวิธีวิเคราะห์และหาแหล่งที่มาของค่านิยมของตนและทำความเข้าใจในค่านิยมนั้นและสรุปได้ด้วยตนเอง

4. จุดประสงค์ด้านปฏิบัติการพลเมืองดี (Citizen Action Goal)

ก เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสมีส่วนร่วมในโครงการและกิจกรรมที่พัฒนาความรับผิดชอบทางการเมือง

ข เพื่อให้นักเรียนมีทักษะที่เป็นประโยชน์ ในการผลักดันสถาบันทางสังคมและความเป็นพลเมืองของรัฐ

ค เพื่อสร้างสรรค์ประสบการณ์ที่นักเรียนจะได้มีความรู้สึกรับผิดชอบ มีส่วนในทางสังคมและในฐานะพลเมืองไม่ใช่เพียงทำงานเพื่อชุมชนเท่านั้น

2.2.4 จุดประสงค์วิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กล่าวไว้ 4 ประการดังนี้คือ (กรมวิชาการ, 2535)

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยและหลักธรรมของศาสนา

2. เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้

3. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม ไทยยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมในชุมชน

สันต์ ธรรมบำรุง (2522) กล่าวว่าไว้ว่าการเรียนสังคมศึกษาไม่ได้มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในศาสตร์สังคมทุกสาขาเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการเฉพาะสาขาแต่อย่างใด แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับตน ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา จึงต้องเน้นประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก โดยถือว่ากลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญ มีครูเป็นมัคคุเทศน์ที่เชี่ยวชาญนำทางรวมทั้งการใช้การสอนหลายวิธี เป็นต้นว่าการสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบหน่วยการสอน การสอนแบบสถานการณ์จำลอง การสอนแบบแก้ปัญหา รวมทั้งให้นักเรียนได้มีโอกาสอภิปรายและแสดงความคิดเห็นทั้งโดยการทำงานเป็นกลุ่ม และการทำงานตามลำพัง

2.2.5 การสอนสังคมศึกษาแนวใหม่

จากสภาพการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ Edwin (1976) ได้ให้วิธีการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การสอนสังคมศึกษา ครูจะใช้วิธีแก้ปัญหา ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นให้นักเรียนรู้จักคิด โดยผ่านกระบวนการสืบสวน วิธีการนี้จะทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เหตุผล มีวิจารณญาณมากกว่าการสอนที่เน้นให้นักเรียนท่องจำ ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาจึงควรเน้นเรื่องความคิดอันเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตของนักเรียนในอนาคต

2. การสอนแบบบรรยายนั้นยังคงมีความจำเป็นที่จะใช้ในการสอนสังคมศึกษาอยู่ บ้างแต่ครูไม่ควรใช้บรรยายอยู่ตลอดเวลา ควรหาวิธีสอนแบบอื่นมาใช้ด้วย

3. การสอนแบบอภิปราย (Discussion) เรื่องที่นำมาสอนอภิปรายกันไม่จำเป็นจะต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้องในลักษณะข้อเท็จจริงเสมอไป เพราะว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นนักเรียนสามารถหาอ่านได้ด้วยตนเอง ครูอาจใช้คำถามให้นักเรียนตอบปากเปล่าเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลที่สำคัญบางเรื่องเพียงใด ในขณะที่มีการอภิปราย ครูอาจจะมีการบรรยายสั้น ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ใหม่อยู่เสมอ

4. การสอนโดยวิธีแก้ปัญหา เป็นวิธีที่ใช้กันมากในการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ นักเรียนอาจจะเริ่มต้นโดยการถามปัญหา หรือคำถามที่เขายังสงสัยและมีความหมายอย่างแท้จริงในชีวิตของเขาด้วยแรงกระตุ้นอยากจะเรียนรู้ จำทำให้เขาเกิดความเข้าใจดีขึ้น จำได้นานและสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ไปแล้วนั้นได้ง่ายในสถานที่แห่งใหม่จะรู้วิธีการคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถสรุปเป็นทฤษฎีได้

วิจิตร สินศิริ (2517) ได้สรุปการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ไว้ดังนี้

1. วิชาที่ครูควรตัดสินใจร่วมกับผู้ปกครอง โดยถือเอาความต้องการของเด็กชายหญิงในปัจจุบันและอนาคต

2. จุดมุ่งหมาย มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสร้างเจตคติพัฒนาสังคม และมุ่งให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่จะเป็นประโยชน์จริงๆ เน้นปัจจุบันและอนาคตใช้ชีวิตเป็นประทีปนำทางถ่ายทอดวัฒนธรรม

3. วิธีสอนและอุปกรณ์ ครูและนักเรียนจะวางแผนร่วมกันและใช้หนังสืออย่างอิงประกอบหลายๆ เล่ม บวกกับการจัดประสบการณ์อื่น ๆ เช่นทัศนศึกษา ใตศึกษา เป็นต้นถือว่ากลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญ โดยมีครูเป็นมัคคุเทศก์ที่เชี่ยวชาญคอยนำทางการสอนจะใช้หลายๆ วิธีรวมทั้งการอภิปราย รายงาน เรียนแบบสืบสวนสอบสวน

4 การวัดผล มีแบบวัดผลชนิดต่างๆรวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมทดสอบทักษะเจตคติ ให้เด็กมีโอกาสการตัดสินใจ หรือพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจึงจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ๆ การนำเทคนิคและวิธีการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางจะลดน้อยลงหรือเกือบจะไม่นำมาใช้เลย ส่วนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ถูกนำมาใช้มากยิ่งขึ้นโดยมุ่งหวังความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับคนอื่น และตัวนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมการสอนเพื่อสร้างความสัมพันธ์นี้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติกระทำ เผลอและหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ฉะนั้นเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ในวิชาสังคมจึงต้องสอนให้นักเรียนรู้ถึงเกณฑ์ของสังคม และเน้นการฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะเพื่อเตรียมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่จะไปอยู่ในสังคมจริง ๆ

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นแสดงว่าวิชาสังคมศึกษาสามารถใช้ได้ดีในการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อที่นักเรียนจะได้มีคุณค่าและทักษะที่พึงประสงค์เพื่อที่จะได้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาต่อไป

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

2.3.1 ความหมายของพฤติกรรม

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2523) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึงการกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นได้หรือไม่ก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

หุตัย อติชาตพงศ์ (2526) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึงกิริยาอาการที่แสดงออกหรือการเกิดปฏิกิริยาเมื่อเผชิญกับสิ่งภายนอก การแสดงออกนั้นอาจเกิดจากอุปนิสัยที่ได้สะสม หรือจากความเคยชินที่ได้จากประสบการณ์หรือการศึกษาบรมต่าง ๆ

อารี พันธุ์ณี (2534) กล่าวว่า พฤติกรรมหมายถึงกิจกรรมหรือการกระทำของอินทรีย์ที่บุคคลสามารถสังเกตเห็นได้รู้ได้หรือใช้เครื่องมือต่าง ๆ วัดหรือตรวจสอบได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมหมายถึงการกระทำที่แสดงออกมาในด้านต่างๆ ของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน ทั้งที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว

2.3.2 ความหมายของกลุ่ม

ฉลอง ภิมย์รัตน์ (2521) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่าหมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมสนใจประพฤติดำเนินชีวิตในสิ่งที่เป็นปทัสถาน และมีจุดมุ่งหมายร่วมกันโดยที่ต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วยลักษณะร่วมของการรวมกลุ่มมี 3 ประการ คือ

1. มีเป้าหมายร่วมกัน (Common Goal)
2. มีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction)
3. มีการปฏิบัติในบทบาทร่วมกัน (Common Role)

พรณพิศ วาณิชการ (2528) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่ม หมายถึงการรวมตัวกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งและการรวมตัวของบุคคลดังกล่าวจะต้องมีการพูดจาสื่อความหมายต่อกันและกัน การปฏิบัติต่อกันในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

วารี ธีระจิตร (2534) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่มคือการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปอยู่ร่วมกันและมีอิทธิพลต่อกัน หรือการที่บุคคลจำนวนหนึ่งมา มีการติดต่อสื่อสารกันภายในช่วงเวลาหนึ่ง โดยมีจำนวนสมาชิกพอสมควรที่ทุกคนจะติดต่อกันได้อย่างทั่วถึง

Davis (1962) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่มหมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด โดยทั่วไปแล้วกลุ่มมีความหมายนอกเหนือจากการที่คนเราอยู่ร่วมกันอย่างธรรมดา

Gulley (1963) กล่าวว่ากลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมาอยู่ร่วมกัน แต่ละกลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย
2. ผลของการทำงานจะเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม
3. มีการสื่อสารทางวาจา (Verbal Communication) หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกวิธีใดวิธีหนึ่ง

จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกันโดยมีจุดหมายที่จะทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยมีลักษณะปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่โดยชัดเจน ถือว่าเป็นกลุ่มได้ทั้งสิ้นและจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. มีคนตั้งแต่สองคนมารวมกัน
2. มีจุดหมายในการกระทำพฤติกรรมอย่างเดียวกัน
3. ทุกคนมีการติดต่อเกี่ยวข้องหรือมีการปฏิสัมพันธ์กัน
4. ทุกคนจะมีบทบาทตามหน้าที่ของตน

2.3.3 ความหมายของการทำงานเป็นกลุ่ม

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการทำงานเป็นกลุ่ม ดังนี้

พรหมพิศ วาณิชชการ (2528) ได้สรุปความหมายของการทำงานเป็นกลุ่มว่า หมายถึง การกระทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลในกลุ่ม ซึ่งร่วมกันวางแผนตามเป้าหมายและจัดประสบการณ์เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขึ้นทั้งในตัวบุคคลและในกลุ่ม

Borman (อ้างในสุวกิจ ศรีปีดดา, 2528) อธิบายความหมายของการทำงานเป็นกลุ่มว่าเป็นการทำงานร่วมกันของคนประมาณสามคน หรือมากกว่ามาทำงานอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้นการทำงานกลุ่มอาจจะมีทั้งการทำงานในระยะเวลานั้นหรือระยะเวลายาวนานก็ได้แล้วแต่จุดหมายของงาน และลักษณะของงานที่ทำ

Button (1974) กล่าวว่า การเป็นมนุษย์ย่อมต้องสื่อสารและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งหมายถึงเราต้องอยู่ในสังคม ด้วยเหตุนี้การทำงานกลุ่มจึงต้องจัดขึ้นมาโดยมีจุดหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนาทักษะทางสังคมและมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นการเปิดโอกาสให้มนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ผู้ที่เข้าทำงานกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่มและช่วยเหลือแต่ละบุคคลเพื่อให้งานของกลุ่มไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

สาเหตุที่จำเป็นต้องมีการทำงานกลุ่มก็เพราะว่า งานบางอย่างไม่สามารถที่จะทำสำเร็จได้ด้วยบุคคลเพียงคนเดียว งานส่วนใหญ่มักถูกกำหนดโดยองค์การที่มีโครงสร้างมั่นคงมีการรวบรวมเอาคนหลายคนมาทำงานร่วมกันด้วยโครงสร้างของงานและการรวมกลุ่มกัน อาจจะมีการประสานงานอย่างหลวม ๆ หรือบางครั้งก็อาจมีการประสานกันอย่างเหนียวแน่น (Harris, 1976) อย่างไรก็ตามการที่จะรวบรวมเอาคนหลาย ๆ คนมารวมมือกันทำงานให้ได้สมบูรณ์จริง ๆ เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ดังนั้น Berman (อ้างในสุวกิจ ศรีปัดดา, 2528) ได้อธิบายความคิดเห็นไว้ว่าการทำงานเป็นกลุ่มหรือทำงานร่วมกันกับคนอื่นนั้นเป็นสิ่งที่ยากมากกว่าการทำงานคนเดียว เรามักจะมีความสนุกสนานที่ได้ร่วมทำงานกับคนอื่น แต่การประสานงานเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและการดำเนินงานเป็นกลุ่มมิใช่สิ่งง่าย การทำงานร่วมกับคนอื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่าหวังว่าการทำงานของกลุ่มจะมีประสิทธิภาพดีเหมือนกับคน ๆ คนเดียวทำงานโดยอิสระตามลำพัง กลุ่มจำเป็นต้องมีโครงสร้างการประสานงานมีการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพและมีการสื่อสารที่ดีพอ งานจึงจะมีประสิทธิภาพ

2.3.4 ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

ทฤษฎีการทำงานกลุ่มมีผู้เสนอทฤษฎีที่น่าสนใจไว้หลายทฤษฎีดังนี้

1. ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน พัฒนาขึ้นมาโดย George Homans ทฤษฎีนี้อธิบายหลักสำคัญว่า การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มต้องประกอบด้วยพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ 1. กิจกรรม 2. การทำงานร่วมกัน 3. ความรู้สึก องค์ประกอบทั้งสามจะเกี่ยวกันโดยตรงกล่าวคือ ถ้าหากบุคคลยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าไร การกระทำร่วมกันและความรู้สึกของพวกเขาก็จะมีมากขึ้นด้วย บุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวพันกับบุคคลอื่นไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น พวกเขาต้องตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร สนับสนุน ประสานงาน และประสบความสำเร็จในเป้าหมายเดียวกันลักษณะดังกล่าวจะมีแนวโน้มร่วมกันเข้าเป็นกลุ่มพลังสูงมาก (สมยศ นาวิการ, 2523)

2. ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน (Grid of Work) ผู้พัฒนาความคิดของทฤษฎีนี้ก็คือ Blake และ Mouton แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส ซึ่งมีหลักการสำคัญคือคนต้องการงานให้ได้ผลต้องการมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบ และการที่จะให้เขามีส่วนร่วมนั้นต้องสร้างบรรยากาศขององค์การที่จะช่วยให้เกิดการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างจริงจัง ทฤษฎีตาข่ายมีความเชื่ออย่างฝังใจว่าผลงานย่อมเกิดจากการบูรณาการหรือการประสมประสานความต้องการขององค์การและของคนเข้าด้วยกัน (โสภณ ปาพจน์, 2521)

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาความรู้ที่จะนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการสร้างความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ เนื้อหาของทฤษฎีจึงมุ่งศึกษาเรื่องราวธรรมชาติของคน พฤติกรรมของคน ธรรมชาติของกลุ่ม ลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม องค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของกลุ่ม กระบวนการทำงานกลุ่ม เป็นต้น (ทิสนา แชมมณี และ เขียวพา เตชะคุปต์, 2522) เนื่องจากมีประเด็นที่ต้องศึกษามากมายจึงมีผู้ค้นคว้าแยกเป็นทฤษฎีย่อย ๆ อีกหลายทฤษฎี ดังต่อไปนี้

ก. ทฤษฎีบุคลิกภาพกลุ่ม (Group Syntality Theory) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดย Cattel ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือกฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม

ข. ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Theory of Group Achievement) ผู้คิดค้นรวบรวมองค์ประกอบของทฤษฎีนี้คือ Stogdill ซึ่งอธิบายไว้ว่าองค์ประกอบสำคัญของการทำงานกลุ่มมี 3 ประการคือ (ทิสนา แชมมณี และ เขียวพา เตชะคุปต์, 2522)

- 1) การลงทุนของสมาชิก
- 2) สื่อกลางของการลงทุน
- 3) สัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม

ค. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม (Exchange Theory) แนวคิดของทฤษฎีนี้พยายามจะอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการของกลุ่มซึ่งจะก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้คือ

- 1) การรวมกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เช่น การสื่อสารและการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกจะต้องเป็นพฤติกรรมที่จัดเกลาหรือพิจารณาแล้วว่าจะแสดงกับใครอย่างไรบ้าง
- 2) การเลือกพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะก่อให้เกิดผลของกลุ่ม ซึ่งอาจจะประกอบด้วยรางวัลจากการปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ ความสนุกสนาน ความพอใจ และการเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำพฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการ

ง ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (FIRO : Fundamental Interpersonal Relations Orientation) ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎี คือ Schuzlt ลักษณะเฉพาะของการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น (ทิสนา แชมมณี และ เขียวพา เตชะคุปต์, 2522) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ลักษณะคือ

- 1) ความต้องการเชื่อมโยงผู้อื่น
- 2) ความต้องการในการควบคุม
- 3) ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น

2.3.5 รูปแบบการทำงานกลุ่ม

Stoner (1978) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการทำงานกลุ่มไว้เป็น 3 ประการคือ

1. กลุ่มผู้สั่งการ (Command Group) หมายถึงกลุ่มที่ประกอบไปด้วยผู้จัดการและผู้บริหารระดับหัวหน้ากับผู้ที่ทำหน้าที่รองลงมา มารวมกันเป็นกลุ่มทำหน้าที่ส่งงานต่าง ๆ บางทีอาจจะเรียกกลุ่มทำงานชนิดนี้ว่า กองบัญชาการ คณะกรรมการอำนวยการ สภา หรือชื่ออื่น ๆ ตามแต่จะเห็นสมควร

2. คณะกรรมการ (Committee or Task Force) บางครั้งเรียกว่าคณะทำงาน กลุ่มแบบนี้ตั้งขึ้นเพื่อทำกิจกรรมบางอย่างเฉพาะครั้งเฉพาะคราวบางทีก็เรียกว่าคณะกรรมการเฉพาะกิจ เมื่อภาระบรรลุป็นเป้าหมายแล้วกลุ่มก็สลายตัวไป

3. กลุ่มอรูปนัย (Informal Group) หรือกลุ่มนอกแบบ กลุ่มแบบนี้เป็นทางการบางครั้งเกิดขึ้นในองค์กรไม่ว่าจะมีความจำเป็นในเชิงบริหารหรือไม่ก็ตาม เช่น กลุ่มผู้บริโภคอาหารมังสวิรัต กลุ่มนักแสดงตลก เป็นต้น

จากทฤษฎีการทำงานกลุ่มดังกล่าวนี้สามารถแบ่งกลุ่มได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกคือกลุ่มที่เป็นทางการ เพราะว่ามีการบริหารกลุ่มมีการกำหนดสมาชิกภาพและทิศทางในการปฏิบัติงานมีเป้าหมายของงานส่วน กลุ่มที่ 2 กลุ่มแบบไม่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยปราศจากกระบวนการดำเนินงานและระบบควบคุมดังกล่าว มีการเกิดขึ้นคงอยู่สลายไปตามงานที่ต้องการทำจำกัดหรือกำหนดเวลาแน่นอนไม่ได้

2.3.6 องค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

นิพนธ์ จิตต์ภักดี (2528) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและปัจจัยในการสร้างกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิภาพดังนี้

2.3.6.1 องค์ประกอบของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย

4 อย่าง คือ

- 1) มีเจตคติที่ดีและตั้งใจทำงาน
- 2) มีทักษะในการทำงานนั้น
- 3) มีความร่วมมือและประสานงานกันอย่างดี
- 4) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2.3.6.2 องค์ประกอบด้านผู้นำกลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี
- 2) มีความสามารถในการบริหารจัดการความขัดแย้งในกลุ่ม
- 3) มีเทคนิคในการจูงใจสมาชิก
- 4) เอาใจใส่กลุ่ม
- 5) มีความเข้าใจในพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน
- 6) มีความรอบรู้และเข้าใจในการวางแผนการปฏิบัติงานการติดตามการ

ประเมินผล

2.3.6.3 องค์ประกอบด้านการจัดกลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) มีเป้าหมายของกลุ่มชัดเจน
- 2) มีกลไกย้อนกลับ
- 3) มีวิธีการทำงานของกลุ่มอย่างมีระบบซึ่งสมาชิกเข้าใจอย่างดี
- 4) มีรูปแบบการประสานงานอย่างดี
- 5) มีการแสวงหาวิธีที่เหมาะสมอยู่เสมอ
- 6) มีการจัดเงื่อนไขในการเสริมพลังกลุ่มอย่างดี

ฉะนั้นคุณสมบัติของสมาชิกภายในกลุ่มบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งภาวะผู้นำและการจัดการภายในกลุ่มคือองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งต้องมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างสร้างสรรค์และเข้าใจในบทบาทของตนเอง

2.3.7 ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

- 1) สมาชิกยึดมั่นในอุดมการณ์ของกลุ่ม
- 2) สมาชิกมีความภักดีต่อกลุ่ม
- 3) สมาชิกยอมรับวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ได้ช่วยกันกำหนดขึ้น
- 4) สมาชิกพยายามปรับค่านิยม และวัตถุประสงค์ให้กลมกลืนกัน
- 5) สมาชิกมีความไว้วางใจกัน
- 6) สมาชิกมีความสามารถที่จะทำงานเป็นกลุ่ม
- 7) สมาชิกเชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิก
- 8) สมาชิกพร้อมที่จะช่วยเหลือกัน
- 9) สมาชิกพยายามให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่กลุ่ม

- 10) สมาชิกสนใจในข้อมูลที่เพื่อนสมาชิกให้มา
- 11) สมาชิกมีความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง
- 12) สมาชิกพลัดกันมีอิทธิพลเหนือกันได้
- 13) ผู้นำกลุ่มได้รับการเลือกเป็นเป็นอย่างดี
- 14) ผู้นำยึดมั่นในคุณสมบัติของผู้นำที่ดี
- 15) กลุ่มตั้งอยู่นานพอสมควร
- 16) กลุ่มกำหนดวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นที่พอใจของสมาชิก
- 17) กลุ่มแสดงให้เห็นว่า ค่านิยมของกลุ่มมีความสำคัญ
- 18) กลุ่มมีบรรยากาศที่มีลักษณะให้การสนับสนุนสมาชิก
- 19) กลุ่มพยายามช่วยสมาชิกแต่ละคนในการพัฒนาตนเอง
- 20) กลุ่มกระตุ้นให้สมาชิกมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 21) กลุ่มรู้จักใช้ “การเห็นด้วยอย่างสร้างสรรค์” อย่างถูกกาลเทศะ
- 22) กลุ่มใช้การติดต่อสื่อสารให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
- 23) กลุ่มใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ทุกคนเข้าใจกันดี

กล่าวได้ว่าการทำงานกลุ่มที่จะให้มีประสิทธิภาพนั้น กลุ่มจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม
2. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม
4. ความรู้สึกของสมาชิกในขณะทำงานกลุ่ม
5. วิธีการดำเนินงานของกลุ่ม
6. ภาวะของผู้นำภายในกลุ่ม
7. การตัดสินใจภายในกลุ่ม
8. การไว้วางใจซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่ม

2.3.8 แนวทางการฝึกฝนการทำงานกลุ่ม

วารี ธีระจิตร (2534) ได้กล่าวถึงแนวทางในการฝึกฝนการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ ย่อมประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

1. การเตรียมวางแผนงานการทำงานของกลุ่ม
2. การมีส่วนร่วมในการอภิปราย

3. ความรับผิดชอบในหน้าที่
4. การมีส่วนร่วมในการทำงาน
5. การประเมินผล

กล่าวได้ว่าการศึกษาดูงานภายในกลุ่มที่ดีจะเป็นแนวทางในการฝึกฝนการทำงานกลุ่มที่ดีและมีประสิทธิภาพ

2.3.9 ประโยชน์ของการทำงานกลุ่ม

หุฤทัย อภิชาติพงศ์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เข้าใจขอบเขตการทำงานกลุ่มร่วมกันแล้วนำไปประยุกต์ใช้กับเพื่อนร่วมงาน และนักเรียนในการแนะแนวหมู่
2. ช่วยให้รู้จักเลือก รู้จักวางจุดมุ่งหมายและการเสนอแนะตลอดจนการประเมินผลในการแก้ปัญหาในโครงการที่กระทำและสามารถดำเนินการตามโครงการต่อไปได้ดี
3. ช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้สึกไวต่อปฏิกริยาโต้ตอบภายในกลุ่มเพื่อเขาจะได้รับรู้ในเรื่องความรับผิดชอบของหัวหน้าของสมาชิกขึ้น การโต้ตอบอย่างนี้จะช่วยให้กลุ่มพัฒนาอย่างกว้างขวางและได้แหล่งความรู้ของแต่ละคนในกลุ่มที่แสดงออกมา
4. ช่วยให้คนได้พัฒนาทั้งความรู้และทักษะในเรื่องของประชาธิปไตย กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนั้น ก่อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนอย่างมาก ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน การทำงานเป็นกลุ่มโดยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนการเสริมสร้างคุณค่าในการเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างดี

กล่าวได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้นักเรียนการทำงานกลุ่มร่วมกันจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างมาก ทั้งในด้านการปฏิสัมพันธ์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีระเบียบวินัย การจัดการ และความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้

2.4.1 ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้

ความคงทนในการเรียนรู้ (Retention) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้คือ

เคโซ สวานานท์ (2529) ได้ให้ความหมายของความคงทนว่า หมายถึงการที่ร่างกายสามารถที่จะแสดงอาการพฤติกรรมที่เคยเรียนมาแล้ว หลังจากที่ได้ทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่งโดยไม่แสดงอาการหรือกระทำการอย่างนั้นออกมาเลยในช่วงที่ทิ้งไปนั้น

ทิพย์ นาดสุภา (2521) ได้ให้ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้ว่า หมายถึงการทรงไว้ซึ่งสภาวะเดิมของจิตที่สามารถปลุกให้ฟื้น (Revive) หรือเรียกกลับ (Recall) ในสิ่งที่เคยเรียนรู้เข้ามาในจิตสำนึกได้หรืออาจจะหมายถึงการเรียนรู้ที่ยังคงค้างอยู่ในจิตใจก็ได้

ประสาธ อิศรปริศา (2531) กล่าวถึงความคงทนในการเรียนรู้ว่าหมายถึง การรักษาไว้ซึ่งผลที่เกิดจากเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการเรียนรู้ให้คงอยู่ต่อไป

Adam (1967) กล่าวว่า การคงไว้ซึ่งผลการเรียนหรือความสามารถที่จะระลึกได้คือสิ่งเร้าที่เคยเรียนหรือมีประสบการณ์รับรู้มาแล้วหลังจากที่ทอดทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่งก็คือ ความคงทนในการจำ

จากความหมายที่นักการศึกษากล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความหมายของการคงทนในการเรียนรู้ก็คือ การรักษา หรือการคงไว้ซึ่งการเรียนรู้ และสามารถจะระลึกได้หลังจากที่ทิ้งไว้ระยะเวลาหนึ่ง

2.4.2 ความหมายของการจำ (Retention)

ได้มีนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ประสาธ อิศรปริศา (2522) กล่าวว่า การจำ คือ การรักษาไว้ซึ่งผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการเรียนรู้ให้คงอยู่ตลอดไป

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2524) กล่าวว่า การจำ คือ ความสามารถสะสมประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม แล้วถ่ายทอดออกมาในรูปของการระลึกได้ (Recall) หรือการจำได้ (Recognition)

Adam (1967) ได้กล่าวไว้ว่าการจำ คือ การคงไว้ซึ่งผลการเรียนหรือเป็นความสามารถที่จะระลึกได้คือสิ่งเร้าที่เคยเรียนมา เคยมีประสบการณ์การรับรู้มาก่อนหลังจากได้ทอดทิ้งไว้ระยะเวลาหนึ่ง

จากความหมายของนักวิชาการข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าการจำคือการสร้างสมประสบการณ์ความสามารถ และพฤติกรรมที่เคยได้ประสบมา

2.4.3 ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้และจดจำ

การที่เราจะเรียนรู้และจดจำสิ่งที่เราเรียนรู้ได้คือนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ซึ่ง Gagne (1974) ได้อธิบายขั้นตอนของการเรียนรู้และจดจำไว้ดังต่อไปนี้

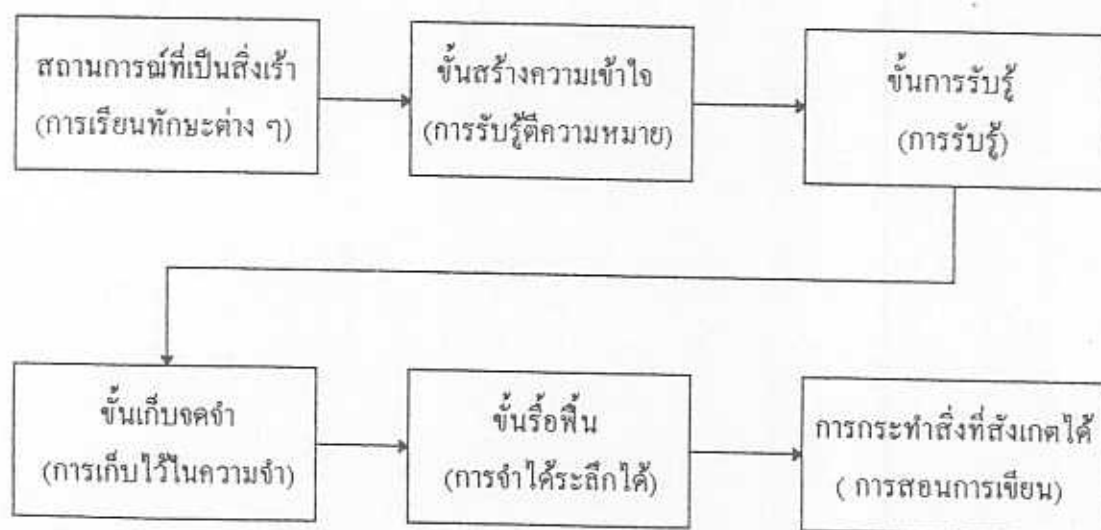
2.4.3.1 ขั้นสร้างความเข้าใจเป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า

2.4.3.2 ขั้นการเรียนรู้ในขั้นนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดเป็นความสามารถอย่างใหม่

2.4.3.3 ขั้นเก็บไว้ในความจำ คือการนำเอาที่เรียนรู้ไปเก็บไว้ในส่วนของความจำในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

2.4.3.4 ขั้นการรื้อฟื้นคือการเอาสิ่งที่เรียนไปแล้วและเก็บไว้นั้นออกมาใช้ ในลักษณะของการกระทำที่สังเกตได้

ขั้นตอนต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้จะเกิดอย่างใกล้ชิดเคียงกันมาก การเกิดขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 อาจจะพิจารณาารวมกันเป็นสภาพการณ์ของการเรียนรู้ ส่วนขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 เป็นสภาพของการจำ ดังเขียนเป็นแผนภาพแสดงลำดับกระบวนการในการเรียนรู้ได้ดังนี้ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แสดงลำดับกระบวนการในการเรียนรู้

2.4.4 ระบบความจำ

ชัยพร วิชาวุธ (2520) ได้กล่าวถึงระบบความจำของคนเราพอจะแยกออกได้เป็น 3 ระบบดังนี้

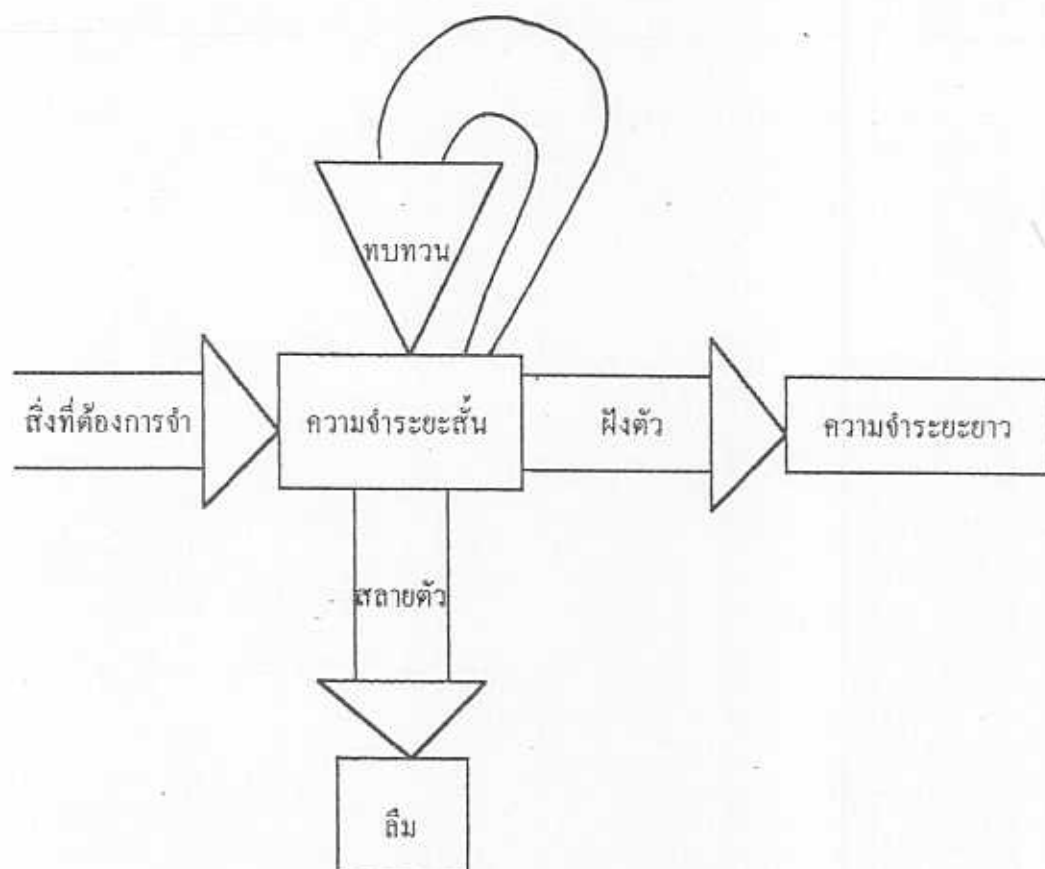
2.4.4.1 ระบบความจำความรู้สึกสัมผัส (Sensory Memory) หมายถึงความคงอยู่ของความรู้สึกลักษณะหลังจากการเสนอสิ่งเร้าได้สิ้นสุดลง

2.4.4.2 ระบบความจำระยะสั้น (Short-Term Memory หรือ STM) เป็นความจำหลังรับรู้สิ่งเร้าที่ได้รับตีความจนเกิดการรับรู้แล้วจะอยู่ในความทรงจำระยะสั้น เราใช้ความจำระยะสั้นสำหรับการจำชั่วคราวเพื่อให้ประโยชน์ในขณะที่จำอยู่เท่านั้น

2.4.4.3 ระบบความจำระยะยาว (Long-Term Memory หรือ LTM) เป็นความทรงจำที่มีความคงทนถาวร เราไม่รู้สึกในสิ่งที่จำอยู่แต่เมื่อต้องการให้หรือมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาสะกิดใจก็สามารถรื้อฟื้นขึ้นมาได้ เช่น การจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อหลายชั่วโมงก่อน หลายวันก่อน หลายปีก่อน นอกจากนี้ Atkinson และ Shiffrin (อ้างถึงใน ชัยพร วิชาวุธ, 2525) ได้รวมเรียกความจำ 2 ประเภทนี้ว่า “ทฤษฎีความจำสองกระบวนการ” (Two Process Theory of Memory) โดยสรุปได้ดังนี้

- 1) ความจำระยะสั้นเป็นความจำชั่วคราว
- 2) สิ่งที่จำไว้ในความจำระยะสั้นต้องได้รับการทบทวนตลอดเวลา มิฉะนั้นความจำนั้นจะสลายตัวไปอย่างรวดเร็ว
- 3) จำนวนสิ่งของที่จะรับการทบทวนครั้งหนึ่ง ๆ ในความจำระยะสั้นมีจำนวนจำกัดจะทบทวนได้เพียง 5 - 9 สิ่งในขณะเดียวกันเท่านั้น
- 4) สิ่งใดก็ตามถ้ามีอยู่ในความจำระยะสั้นยิ่งนานเท่าใดก็มีโอกาสฝังตัวอยู่ในความจำระยะยาวมากเท่านั้น
- 5) การฝังตัวในความจำระยะยาว เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มืออยู่ในความจำระยะยาวกับสิ่งที่ต้องการทำ

ทฤษฎีความจำสองกระบวนการแสดงเป็นภาพได้ดังนี้ (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดงความจำสองกระบวนการ ของ Atkinson และ Shiffrin

2.4.5 ประเภทของความจำ

ประสาท อิศรปริศา (2522) ได้แบ่งการจำออกเป็น 4 ประเภท คือ

2.4.5.1 การจำแบบปะติดปะต่อ (Re-integrative Memory) เป็นการจำที่เกิดจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมาเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนทำให้สามารถนึกถึงเรื่องในอดีตหรือปะติดปะต่อเรื่องราวที่ผ่านมาได้

2.4.5.2 การจำแบบระลึกได้ (Recall) เป็นการจำที่เกิดขึ้นโดยความตั้งใจของผู้เรียน ไม่ได้มีเครื่องคิดใจหรือกระตุ้นเตือน ส่วนมากการจำประเภทนี้เป็นการระลึกได้ที่เกี่ยวกับภาษาหรือน้อยคำที่มีความหมายต่างๆตลอดจนข้อความและความคิดที่ได้เรียนรู้มาการระลึกได้นี้จะระลึกได้มากหรือน้อยมากขึ้นอยู่กับว่า สิ่งนั้นมี ความหมาย (Meaningfulness) หรือ มีความสัมพันธ์ (Association) กับผู้เรียนเพียงใด

2.4.5.3 การจำแบบรู้จัก (Recognition) เป็นการจำที่เกิดขึ้นจากการที่ได้พบเห็นมาก่อนแล้วมาเจอสิ่งนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่งก็สามารถจำได้ ส่วนใหญ่การจำแบบนี้จะเกี่ยวกับสถานที่ บุคคล สิ่งของ หรือกลิ่น

2.4.5.4 การจำโดยการทบทวน (Relearning) เป็นการจำโดยการท่องหลาย ๆ ครั้ง ในระยะแรกจนจำได้ แล้วต่อมาระยะหนึ่งเกิดการลืมก็ให้ท่องในสิ่งนั้นซ้ำอีก การจำได้จากการท่องในครั้งหลังเป็นลักษณะของการจำประเภทนี้

นอกจากนี้การจำอาจจำแนกในแง่ประโยชน์หรือน้ำที่ได้ 3 ลักษณะคือ

1) การจำเพื่อประโยชน์ชั่วคราว (Temporary Holding) เป็นการจำเพื่อใช้ประโยชน์ในขณะนั้นเท่านั้นหลังจากใช้ประโยชน์แล้วก็ลืม เช่น การจำหมายเลขโทรศัพท์

2) การจำเพื่อประโยชน์สืบเนื่อง (Mediational Use) เป็นการจำที่ใช้เพื่อจะได้รู้ถึงสิ่งอื่นต่อไปซึ่งต้องจำในสิ่งสำคัญหลายประการ ความจำชนิดนี้เป็นสิ่งจำเป็นต้องใช้มากในโรงเรียนเพราะต้องใช้การจำสืบเนื่องต่อความรู้จากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งซึ่งยากขึ้น

3) การจำถาวร (Life-Time Retention) เป็นการจำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต เช่น จำตัวหนังสือ จำตัวเลข

ในการเรียนการสอนในโรงเรียนจะพบว่าเด็กนักเรียนจะใช้ความจำทั้งสามแบบดังกล่าวปะปนกันไปอยู่เสมอ โดยเฉพาะการจำเพื่อประโยชน์สืบเนื่องและการจำถาวรมันเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้การเรียนรู้ของเด็กนักเรียนมีการสืบเนื่องกันมากยิ่งขึ้น

2.4.6 การปลูกฝังหรือส่งเสริมให้เด็กมีความจำดี

ประสาธ อิศรปริดา (2522) ได้กล่าวว่า หลักการปลูกฝังหรือส่งเสริมให้เด็กมีความจำที่ดีนั้นมีหลายประการที่สำคัญได้แก่

2.4.6.1 ความหมาย (Meaning) เนื้อหาที่นักเรียนเข้าใจ และมีความหมายต่อนักเรียน นักเรียนจะจำได้ดีกว่าเนื้อหาที่ไม่มี ความหมาย ความหมายนั้นย่อมประกอบด้วย ความสัมพันธ์

ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ เช่นหลักการกฎเกณฑ์และการสรุปความเหมือน (Generalization) ซึ่งนักเรียนเองมองเห็นถึงทางที่จะเป็นประโยชน์ได้ที่สามารถนำความรู้นั้นไปประยุกต์ได้กับเหตุการณ์ต่าง ๆ

2.4.6.2 การทบทวน ตามทฤษฎีของการลืมทฤษฎีหนึ่งถือว่าการลืมเกิดจากการไม่ได้ใช้ (Theory of Disuse) ดังนั้นการได้ทบทวน ได้อ่าน ได้ท่องจำอยู่เสมอจะทำให้ความจำดีขึ้น

2.4.6.3 ผลการเรียนรู้อื่นสอดแทรก นักจิตวิทยาถือว่าการจำจะดีหรือไม่มันจะขึ้นอยู่กับ การเรียนอย่างอื่นสอดแทรกขึ้นมา อาจเกิดจากการสอดแทรกจากสิ่งที่เรียนรู้มาก่อนหรือเรียนรู้หลังทำให้การจำความรู้ใหม่สับสนยากขึ้น ด้วยเหตุนี้ครูจึงควรที่จะเลือกสถานการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมซึ่งกันและกันหรือที่จะมีการขัดขวางซึ่งกันและกันน้อยที่สุด

2.4.6.4 ความสัมพันธ์ของเนื้อหาจากแนวความคิดของจิตวิทยาเกสตัลท์ (Gestaltists) เราจะจำง่ายขึ้นถ้าเราเกิดความเข้าใจ เกิดการหยั่งเห็น (Insight) มองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่จะเรียน

2.4.7 สภาพที่ช่วยให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้

เอนกกุล กรีนแสง (2522) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการช่วยให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ไว้ดังนี้

2.4.7.1 จัดบทเรียนให้มีความหมาย เช่น

- 1) การสร้างสื่อสัมพันธ์
- 2) การจัดเป็นระบบล่วงหน้า
- 3) การจัดเป็นลำดับขั้น
- 4) การจัดเข้าเป็นหมวดหมู่

2.4.7.2 การจัดสถานการณ์ช่วยการเรียนรู้ ทำได้ดังนี้

- 1) การนึกถึงสิ่งที่เรียนในขณะที่ฝึกฝนอยู่
- 2) การเรียนเพิ่ม
- 3) การทบทวนบทเรียน
- 4) การจำอย่างมีหลักเกณฑ์
- 5) การท่องจำ
- 6) การใช้จินตนาการ

2.4.7.3 ในการทบทวนเราไม่สามารถทบทวนสิ่งที่เข้ามาอยู่ในความจำระยะสั้น ดังนั้นจำนวนสิ่งของที่เราจะจำได้ในความจำระยะสั้นจึงมีจำกัด

2.4.7.4 ถึงแม้ว่าใครก็ตามที่อยู่ในความจำระยะสั้น ย่อมมีโอกาสดึงตัวในความจำระยะยาวมากขึ้น

2.4.7.5 การดึงตัวในการจำระยะยาวเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่อยู่ในความจำระยะยาวแล้วกับสิ่งเร้าที่เราต้องการจำ

2.4.8 การวัดความคงทนในการเรียนรู้

การวัดความคงทนในการเรียนรู้ ชาวลา แพร์ตกุล (2526) กล่าวว่า การวัดความคงทนในการเรียนรู้ นั้นใช้การสอบซ้ำ โดยการใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกันไปทดสอบกับตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน เวลาในการทดสอบครั้งแรกและครั้งที่สองควรเว้นห่างกันประมาณ 2 - 4 สัปดาห์ Maurity และ Anthony (1967) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการสอบซ้ำควรใช้เวลาห่างกันตั้งแต่เวลา 1 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน เพราะการเว้นช่วงเวลาดังกล่าวจะทำให้เกิดความคงที่ของคะแนนที่ได้จากการสอบซ้ำ

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเลือกใช้เวลาในการทดสอบซ้ำ 2 สัปดาห์ เพื่อวัดความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบซินดิเคท

ไพโรจน์ คารามาศ (อ้างถึงใน อำพร กาทอง, 2529) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการสอนแบบซินดิเคท กับการสอนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 ผลการวิจัยพบว่า

1) นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคทกับนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบซินดิเคทมีเจตคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุวรรณ สุวรรณเวช (2526) ได้ทำการสอนแบบซินดิเคทวิชาสังคมศึกษา หน่วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคทกับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือการสอนวิชา สังคมศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 2) นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคทกับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือการสอนสังคม ศึกษา มีเจตคติต่อวิธีสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 3) นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคทกับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือการสอนสังคม ศึกษา มีความคงทนในการจำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมชาย สิงห์พันธ์ (2527) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการสอน จริยธรรมและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิชาสังคมศึกษา โดยการสอน แบบซินดิเคทกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา ผลของ การวิจัยพบว่า

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 - 2) ความมีวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญที่สถิติที่ระดับ .05
 - 3) ความมีวินัยของตนเองทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ได้มีการนำเอาวิธีสอนแบบซินดิเคทมาใช้ในการเรียนการ สอนหลายระดับซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบซินดิเคท ได้คะแนนจากแบบทดสอบสูงกว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติ
 2. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบซินดิเคทจะมีความจำที่ดีกว่า
- 2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ยุทธศาสตร์ นันทราช (2525) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของ นักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวและบุคลิกภาพแสดงตัว ซึ่งเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกแสดงตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ มีบุคลิกภาพเก็บตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไชยรัตน์ ปรานี (2531) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการ สอนแบบซินดิเคทกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคม ศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคทกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครู

สังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคทกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ทั้งสองกลุ่มมีความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน

ชูศักดิ์ สิงห์อุคร (2532) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบกรณีตัวอย่างมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ เลขานุการ ด้านสมาชิกกลุ่ม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ ด้านเลขานุการ ด้านสมาชิกกลุ่ม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทำการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Sprenger (1973) ได้นำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้สอนวิชาภาษา ต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยฟุเจน ประเทศไต้หวัน ผลการทดลองพบว่า ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวางจากการเรียนเป็นกลุ่มย่อย นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้รู้จักการทำงานร่วมกันด้วย และมีทักษะในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก

Davidson (1974) ได้ทดลองสอนด้วยการให้ทำงานกลุ่มกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 5 ห้องเรียน ของมูลนิธิโรงเรียนอเมริกาในเม็กซิโก (The American School Foundation Mexico City, Mexico) โดยสอนวิชาพีชคณิต ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีความพอใจและชอบวิชาเรียนเป็นกลุ่ม แต่ต้องการให้ครูบังคับสมาชิกในกลุ่มให้ทำงานร่วมกันมากขึ้น

จากงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้มีการวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนหลายระดับ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเอง
2. นักเรียนที่มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มสูงมีความรับผิดชอบสูงด้วย

2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการเรียนรู้

เบญจกุล ศิริพรรณ (2524) ได้ศึกษาผลของการทราบจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่ทราบจุดมุ่งหมายทั่วไปกับกลุ่มที่ทราบจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่ทราบจุดมุ่งหมายทั่วไปกับกลุ่มที่ทราบจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ประชิด ทองรัตน์ (2525) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ห้องสมุดการสอนกับการสอนตามปกติ พบว่า

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ห้องสมุดในการสอนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 2) ความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้ห้องสมุดในการสอนมีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และเจตคติวิธีสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา (ส 504) เรื่อง การเงิน การธนาคาร และการคลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนซ่อมเสริมโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนซ่อมเสริมโดยวิธีบรรยาย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนซ่อมเสริมโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปมีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนซ่อมเสริมโดยวิธีบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สามารถ สุขาวงษ์ (2537) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยการเรียนแบบร่วมมือ พบว่า

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มที่สอนด้วยวิธีการสอนแบบโครงการโดยการเรียนแบบร่วมมือ และกลุ่มที่สอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีสอนแบบโครงการ โดยการเรียนแบบร่วมมือ และกลุ่มที่สอนตามคู่มือครู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เกศินี นิสสัยเจริญ (2538) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตโดยใช้ชุดการสอนกับการสอนปกติ พบว่าความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนปกติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Corry and Michael (1973) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้ระหว่างการเรียนด้วยตนเองกับการสอนตามปกติวิชาจิตวิทยาเบื้องต้นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองเรียนโดยชุดการเรียนด้วยตนเอง จำนวน 18 คน กลุ่มควบคุมเรียนโดยใช้ฟังคำบรรยาย ผลการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองเรียนรู้ได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม และหลังจากการเรียน 1 เดือน ทำการทดสอบทั้งสองกลุ่มปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม

Wever (1976) ได้เปรียบเทียบการเรียนรู้และความคงทนในการจำจากการที่เด็กทำแบบฝึกหัดรวมครั้งเดียวกับการให้ทำแบบฝึกหัดเป็นระยะในวิชาคณิตศาสตร์การทดลองกระทำกับนักเรียนระดับ 4 จำนวน 350 คน โดยกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่ให้ทำแบบฝึกหัดรวม และกลุ่มควบคุมให้ทำแบบฝึกหัดเป็นระยะ หลังการทดลองการเรียนเป็นเวลาสามเดือนเมื่อทดสอบความคงทนทางการจำ ผลปรากฏว่า ความคงทนในการจำของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

จากเอกสารและแนวคิดของนักการศึกษาตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินติเคทมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบปกติ และการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนก็สามารถทำให้ผู้เรียนได้ความรู้จริงและส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนแบบปกติด้วย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มซึ่งเป็นขบวนการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อนักเรียน

จากงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้มีการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนหลายระดับ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนขึ้นอยู่กับวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน
2. นักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้เหมือนกันแม้จะใช้วิธีการสอนที่ต่างกัน